

Memòria 2006

L'Arxiu Històric de Protocols de Barcelona, integrat pels manuals, llibres notals i protocols de més de cent anys del districte notarial de la capital catalana, forma part de l'Arxiu General de Protocols del Col·legi de Notaris de Catalunya, amb el qual es troba instal·lat de manera unitària a la seva seu, i és gestionat per aquesta institució. Integrat en el Sistema d'Arxius de Catalunya, és el primer arxiu de l'Estat espanyol d'entre els notarians, tant per l'antiguitat com per la continuïtat i la transcendència dels seus fons. I, alhora, és un dels principals centres d'investigació i estudi del país, amb un nombre d'usuaris certament elevat, que en aquest any ha experimentat un augment espectacular del 30% i ha assolit la xifra de 2.500.

Durant l'any 2006, l'Arxiu Històric de Protocols de Barcelona ha continuat desplegant les funcions ja tradicionals i que li són pròpies com a centre responsable de la custòdia, el tractament i la difusió del patrimoni documental generat per la institució notarial barcelonina, des de la seva gènesi, a l'inici del segle XIII, fins avui dia, d'acord amb la normativa sectorial corresponent.

En aquesta breu memòria es recullen i sistematitzen de manera esquemàtica aquestes competències, agrupades en quatre apartats, d'acord amb l'esquema coherent de funcions desplegades pels centres arxivístics: recepció o ingressos de fons; conservació en el triple vessant de preservació, restauració i reproducció; organització i tractament, igualment en un triple vessant de classificació, ordenació i descripció, i, en darrer terme, comunicació i difusió dels fons.

Convé advertir, en tot cas, que sobre els primers punts relatius a l'ingrés de fons, a la conservació o a la mateixa organització de la documentació, aquesta breu memòria recull tasques relatives a l'Arxiu General de Protocols del Districte de Barcelona més que no pas a l'Arxiu Històric. Tasques que, pel fet que formen part del mateix cicle o procés documental i són executades pel personal de la Secció Històrica, s'hi han incorporat.

Com a aspectes més remarcables de la tasca duta a terme durant aquest any 2006, es pot destacar:

- L'impuls en la concentració dels protocols especials de protestes, amb un total de divuit districtes traslladats al dipòsit del carrer Entença de Barcelona.
- El canvi dels sistemes de climatització dels dipòsits de l'arxiu, per tal de millorar les condicions mediambientals, especialment pel que fa a la temperatura i la humitat.
- L'edició del volum IV del nou inventari de l'arxiu, corresponent a la segona meitat del segle XVII, i l'inici de la descripció del segle XVIII, dins el pla establert d'acord amb la Fundació Noguera.
- La publicació d'un nou número de la revista *Estudis Històrics i Documents dels Arxius de Protocols*.
- La materialització d'alguns dels nous projectes plantejats l'any anterior, amb menció especial de la signatura del contracte per a la digitalització dels registres medievals.

1. RECEPCIÓ I INGRÉS DE LA DOCUMENTACIÓ

1.1 Ingrés de protocols

D'acord amb la legislació notarial vigent, han ingressat a l'Arxiu General de Barcelona els protocols de més de vint-i-cinc anys corresponents a les notaries demarcades dins el districte notarial de Barcelona, que actualment aplega, de manera exclusiva, la capital catalana. Les xifres de notaris i volums es mantenen molt similars a l'any anterior:

- Any 1980: 75 notaris i 1.108 volums.

D'altra banda, els protocols que en aquest any han esdevingut centenaris i que, per tant, han passat a formar part de l'Arxiu Històric, obert a la consulta, són:

- Any 1906: 50 notaris i 175 volums.

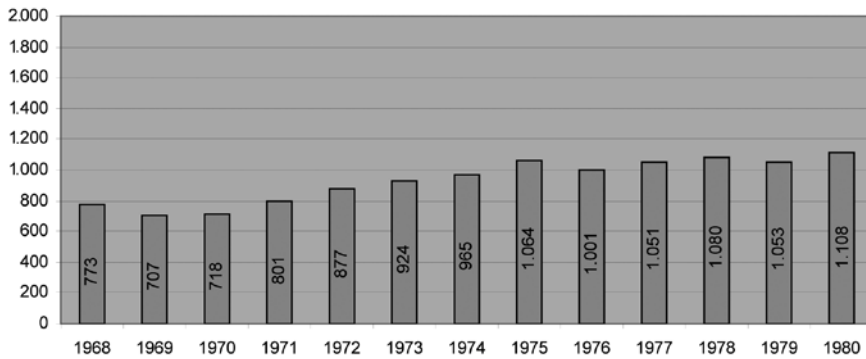
1.2 Ingrés de pliques

Igualment, han ingressat a l'Arxiu General les pliques obrants a les notaries, corresponents tant a dipòsits de tipus general com a testaments, memòries testamentàries o altres documents relacionats:

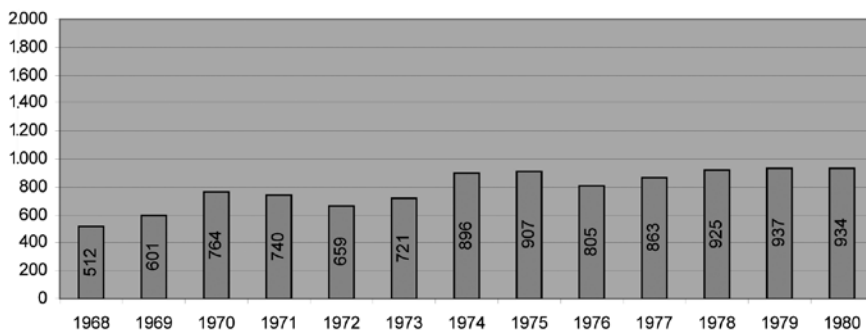
- 67 dipòsits de diferents anys.

EVOLUCIÓ DE LA PRODUCCIÓ NOTARIAL BARCELONINA: 1968-1980

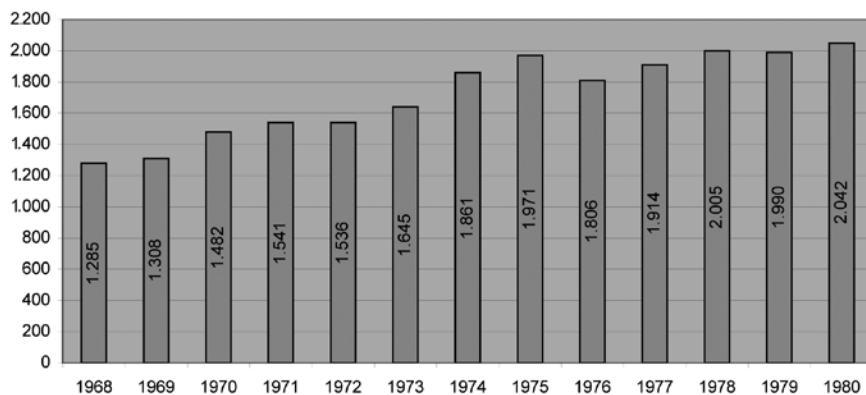
PROTOCOL GENERAL

PROTOCOL PROTESTOS

PROTOCOL GENERAL I PROTESTOS

1.3 Ingrés i concentració de protestos

En darrer terme, també han ingressat a l'Arxiu General els protocols especials de protestos corresponents del districte de Barcelona, els quals han estat instal·lats al dipòsit del carrer Entença de Barcelona:

- Protocols de protestos del districte de Barcelona de diferents anys (1980: 67 notaris i 934 volums).

Així mateix, s'ha impulsat la concentració dels protocols especials de protestos dels altres districtes de Catalunya al mateix dipòsit del carrer Entença, d'acord amb la voluntat de la Junta Directiva de facilitar la tasca dels notaris arxivers i de descongestionar els Arxius Generals de Districte de Catalunya. D'aquesta manera, durant l'any 2006 s'han traslladat els districtes següents:

- Febrer, 17: Districte del Vendrell, 232 volums.
- Febrer, 27: Districte de Vilafranca del Penedès, 204 volums.
- Març, 7/8: Districte de Granollers, 1.391 volums.
- Març, 13/14: Districte de Badalona, 1.125 volums.
- Març, 21: Districte d'Igualada, 151 volums.
- Abril, 5: Districte de Valls i Montblanc, 125 volums.
- Abril, 7: Districte d'Arenys de Mar, 577 volums.
- Abril, 27/28: Districte de Tortosa i Gadesa, 466 volums.
- Maig, 2/3: Districte de l'Hospitalet de Llobregat, 2.042 volums.
- Juny, 6: Districte de Santa Coloma de Gramenet, 753 volums.
- Juny, 14/15: Districte de Girona, 729 volums.
- Juliol, 18/19 i 27: Districte de Terrassa, 1.194 volums.
- Agost, 7: Districte de Cervera, 147 volums.
- Setembre, 1: Districte de Vielha e Mijaran, 42 volums.
- Octubre, 5: Districte de Puigcerdà, 117 volums.
- Novembre, 27/28: Districte de Sant Feliu de Llobregat, 1.116 volums.

2. CONSERVACIÓ DELS PROTOCOLS

2.1 Manteniment de suports

S'ha continuat en la línia iniciada l'any 1995, resultat de la confecció del nou inventari de l'arxiu, d'arranjament de les unitats d'instal·lació, amb la realització de les tasques següents:

- Retolació de les capses i dels registres de la segona meitat del segle XVII, amb l'acabament d'aquesta primera etapa d'arranjament total del protocol registre.
- Encapsament de les sèries de dipòsits i de testaments tancats.

2.2 Enquadernació de protocols del segle XX

S'ha prosseguit la tasca de reparació de les enquadernacions i, en tot cas, de restauració dels protocols del segle XX, de notaris i anys diversos, amb una xifra similar als exercicis anteriors:

- 72 protocols.

2.3 Restauració de protocols

Igualment, s'ha continuat la línia de restauració progressiva dels volums històrics més malmesos. Com ja s'apuntava en la memòria anterior, en el seu moment s'optà per fer tots els protocols de l'Escrivania de Marina, per les raons que s'hi exposaven. De fet, durant el 2006 s'ha doblat el nombre de volums restaurats:

- 12 protocols de l'Escrivania de Marina.

2.4 Digitalització

El dia 26 d'octubre se signà amb l'empresa Artyplan Document el que sens dubte serà un dels projectes clau de l'Arxiu Històric de Protocols en els anys propers. Aquest projecte, d'un ampli abast i pioner a l'Estat, consistirà en la digitalització i microfilmació dels registres medievals de l'AHPB, és a dir, d'un total de 5.305 volums des del final del segle XIII fins al 1500, amb l'obtenció de gairebé un milió d'imatges.

Amb aquest projecte, programat en un principi per a quatre anys i amb un cost estimat de 460.000 euros, es pretén obtenir, d'una banda, còpies de seguretat i preservació i, de l'altra, còpies de consulta per tal de facilitar l'accés i la difusió als usuaris.

De les dues propostes presentades en l'informe elaborat el juliol de 2005, s'optà per començar pels registres medievals i no pas pels índexs dels segles XVIII i XIX. I això atesa la seva especial significació com a font extraordinària i, ben sovint, gairebé única per a la reconstrucció de la història del país i del seu àmbit geogràfic d'expansió, en tots els aspectes temàtics possibles, des de la història política, social i econòmica fins a la història cultural, de l'art o de les mentalitats.

Des de la signatura del contracte, és a dir, en els darrers dos mesos de 2006, s'ha treballat, sobretot, en l'establiment de les pautes de procediment (preparació de la documentació, sistema operatiu, control de qualitat...). Igualment, s'ha instal·lat el maquinari i s'han dut a terme les proves pertinents, en espera de començar els treballs de manera sistemàtica a partir del gener de 2007.

2.5 Canvi dels sistemes de climatització

Dins aquest apartat de conservació, convé remarcar que durant el darrer trimestre de l'any s'ha dut a terme el canvi del maquinari de climatització de la casa-col·legi. I, entre ell, el que controla les condicions mediambientals dels quatre dipòsits de l'Arxiu Històric i Intermedi, després que durant els darrers anys els anteriors aparells presentessin problemes de manteniment i de pèrdua d'eficàcia.

Aquest nou maquinari —compartimentat, amb filtratges absoluts, amb major potència de ventilació i dotat de deshumectants— controla molt millor els paràmetres bàsics de tot arxiu, com ara la temperatura i, sobretot, la humitat, i evita d'aquesta manera la propagació de plagues de fongs i bacteris, tan fàcils d'aparèixer en una ciutat com Barcelona.

A més, en prescindir dels antics aparells individuals deshumidificadors que s'havien instal·lat com a reforç a cada dipòsit, s'estalvia temps i energies per part del personal de l'arxiu. I, amb els nous sensors de control o termohigrògrafs, és possible realitzar lectures automàtiques i elaborar fàcilment gràfiques d'aquests paràmetres de temperatura i humitat, fets tots ells que reverteixen en una millor conservació del riquíssim fons documental que es custodia a l'arxiu.

3. ORGANITZACIÓ I TRACTAMENT DE LA DOCUMENTACIÓ

3.1 Classificació i ordenació de fons

S'han dut a terme les tasques pròpies de tractament i d'organització dels fons documentals ingressats a l'arxiu:

- Revisió, neteja (fotocòpies, grapes, clips...) i ordenació dels protocols de l'any 1980, amb 75 notaris i 1.108 volums.

Igualment, s'han ordenat els protocols de protestos del districte de Barcelona ingressats a l'arxiu:

- Ordenació cronològica (1980) i alfabètica (de notaris).

Els dels altres districtes de Catalunya s'han instal·lat d'acord amb l'ordre d'origen, alguns amb un ordre cronològic, altres numèric i altres, finalment, sense cap ordre aparent.

En darrer terme, s'ha organitzat i s'ha dotat d'un mètode arxivístic coherent el fons intern, petit però molt important, de les relacions de transferència de protocols (protocol general i pliques: sistema cronològic i alfa-

bètic de notaris; protestes: sistema alfabètic i cronològic) i modificacions d'escriptures (sistema cronològic):

- Classificació i ordenació de les sèries de relacions de transferència i de modificacions d'escriptures de l'Arxiu General del Districte, de l'any 1980.

3.2 Descripció dels fons

Continuant amb el projecte patrocinat per la Fundació Noguera, d'elaboració del nou inventari complet de l'arxiu, enguany s'han dut a terme les tasques següents:

- Preparació de l'edició del volum IV del nou inventari de l'arxiu, corresponent a la segona meitat del segle XVII (1651-1700), en el número 30 de la col·lecció d'Inventaris d'arxius notariais de Catalunya de la Fundació Noguera.
- Execució d'una part important de la descripció dels protocols del segle XVIII. El cert és que, tal com s'explica en la memòria presentada a la Fundació Noguera, la descripció d'aquesta centúria ha resultat més complexa del que s'esperava per tot un seguit de raons, sobretot perquè la suposada sistematització — tant de la institució com de la pràctica notarial — no es produirà fins ben entrada la segona meitat del segle.

4. COMUNICACIÓ I DIFUSIÓ DELS FONS

4.1 Servei a la sala de consulta

Aquesta és, sens dubte, la finalitat última del conjunt de tasques desenvolupades a l'arxiu i, alhora, la que ocupa més dedicació i atenció quotidiana. Amb un nivell de consulta creixent, d'acord amb l'extraordinària importància de la documentació que s'hi custodia, les xifres totals d'usuaris i de consultes situen el nostre centre entre els més prestigiosos i freqüentats del país.

Aquest servei a la sala comporta moltes intervencions puntuals d'ajut, de resolució de dubtes de tot tipus (arxivístics, paleogràfics, diplomàtics, històrics...) i d'assessorament bibliogràfic o documental:

- S'han realitzat un total de 12.501 consultes (amb un increment del 38,50% respecte de 2005), per part de 2.485 usuaris (amb un increment del 29,50%). Convé apuntar que aquest augment espectacular no guarda relació directa amb la nova ubicació de la Facultat de Geografia i Història, recentment traslladada al carrer Montalegre, molt propera a

l'Arxiu Històric de Protocols de Barcelona. Aquest fet més aviat és motivat per l'ampliació i diversificació del ventall d'usuaris, amb un fort augment dels genealogistes, tal com s'esdevé en els darrers anys en altres centres d'arxius i d'acord amb una tendència generalitzada.

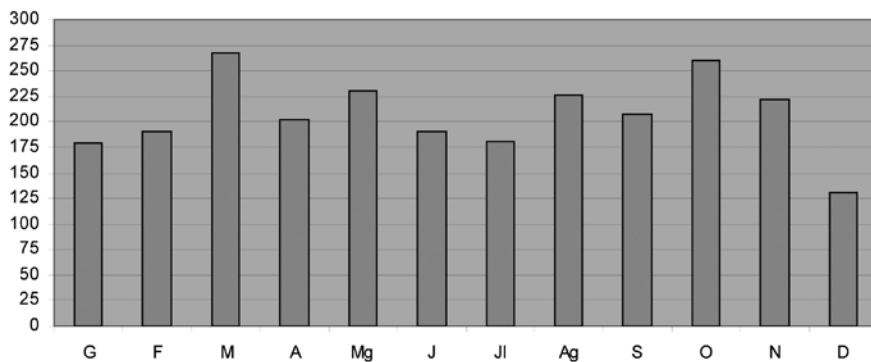
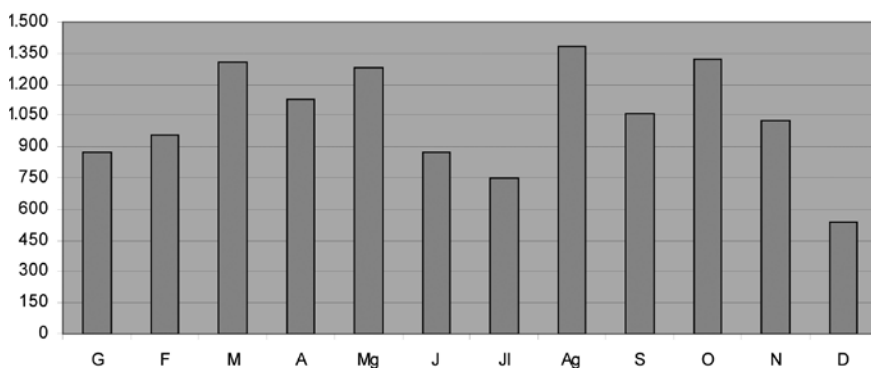
4.2 Servei indirecte

De manera complementària al servei directe a sala, s'han atès una cinquantena de consultes per correspondència sobre documentació de l'arxiu.

Sobretot, s'ha atès també una quantitat no xifrada, però molt nombrosa, de consultes telefòniques de tipus molt divers: informació sobre situació de protocols de Catalunya, sobre notaris antics, sobre centres d'arxiu, preguntes sobre tipologies notariales, orientacions bibliogràfiques i documentals, ubicació de poblacions dins els districtes i un llarg etcètera.

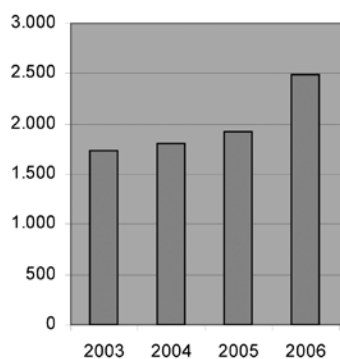
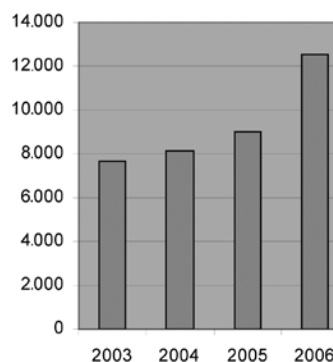
ESTADÍSTICA D'USUARIS I CONSULTES, ANY 2006

	Dies	Usuaris	Volums	Mitjana diària usuaris	Mitjana diària volums
Gener	21	179	875	8,52	41,67
Febrer	20	191	959	9,55	47,95
Març	23	267	1.304	11,61	56,70
Abril	18	202	1.131	11,22	62,83
Maig	22	230	1.280	10,45	58,18
Juny	21	190	876	9,05	41,71
Juliol	21	180	753	8,57	35,86
Agost	22	226	1.383	10,27	62,86
Setembre	19	207	1.061	10,89	55,84
Octubre	21	260	1.320	12,38	62,86
Novembre	21	222	1.024	10,57	48,76
Desembre	17	131	535	7,71	31,47
TOTAL	246	2.485	12.501	10,10	50,82

USUARIS**VOLUMS****EVOLUCIÓ DE L'ESTADÍSTICA D'USUARIS I CONSULTES: 2003-2006**

	Dies	Usuaris	Volums	Mitjana usuaris	Mitjana volums
2003 (*)	94	653	2.895	6,95	30,80
2004	251	1.809	8.102	7,21	32,28
2005	248	1.920	9.022	7,74	36,38
2006	246	2.485	12.501	10,10	50,82

(*) De l'any 2003, només es disposa de dades a partir del mes d'agost. Per tant, les gràfiques d'aquest any s'han confeccionat basant-nos en les mitjanes.

USUARIS**VOLUMS****4.3 Reproduccions**

Com a resultat de les investigacions dutes a terme pels usuaris, sempre que l'estat dels registres i protocols ho ha permès, s'ha donat resposta a la seva sol·licitud legítima de reproducció. D'aquesta manera:

- S'han realitzat un total de 18.000 reproduccions del fons documental de l'arxiu, amb un increment molt notable respecte de l'any anterior.

4.4 Visites comentades

Més enllà de les activitats habituals de tractament, descripció, difusió dels fons i d'atenció als usuaris, també es realitzen a l'arxiu, en el decurs de l'any, freqüents visites comentades per part de facultats o d'escoles universitàries, de personalitats i d'altres grups ben diversos que s'hi interessen.

Les visites més significades realitzades en aquest any han estat les següents:

- Febrer, 6: Practicum Notarial de la Universitat de Barcelona, Sr. Francesc Armas i Omedes (7 alumnes).
- Març, 22: Universitat de Barcelona, Departament de Paleografia i Diplomàtica (Genealogia), Dr. Gerard Marí (12 alumnes).
- Maig, 3: Universitat de Barcelona, Departament de Paleografia i Diplomàtica, Dr. Ignasi Baiges (20 alumnes).
- Novembre, 14: Universitat de Barcelona, Facultat de Dret, Sr. Lluís Jou (20 alumnes).

4.5 Classes pràctiques

En la línia de connexió ben directa de l'arxiu amb les universitats i altres institucions culturals, prèvia concertació, s'hi imparteixen amb regularitat classes pràctiques de diferents matèries relacionades amb la documentació (metodologia i crítica textual, paleografia i diplomàtica, història, antropologia...). De l'any 2006, remarquen les següents:

- Març, 13: Universitat de Barcelona, Departament d'Història Moderna, Dr. Jaume Dantí i Riu (10 alumnes).
- Maig, 5: Universitat de Barcelona, Departament d'Antropologia, Dra. Josefina Roma (25 alumnes).
- Octubre, 18: Universitat de Barcelona, Departament d'Història Moderna, Dr. Josep M. Torres i Ribé (15 alumnes).
- Curs: Universitat de Barcelona, Departament d'Història Medieval, Dr. Josep Hernando i Delgado (20 alumnes).

4.6 Publicacions

Finalment, l'arxiu, en la seva línia ja tradicional de promoure publicacions de caire històric i jurídic, edita, sota el patrocini de la Fundació Noguera, una prestigiosa revista històrica i institucional, titulada *Estudis Històrics i Documents dels Arxius de Protocols*, de periodicitat anual:

- Edició del número XXIV (2006) de la revista *Estudis Històrics i Documents dels Arxius de Protocols*, publicada pel Col·legi de Notaris de Catalunya i patrocinada per la Fundació Noguera.
- Publicació del volum IV del nou inventari de l'arxiu, corresponent a la segona meitat del segle XVII (1651-1700), en el número 30 de la col·lecció d'Inventaris d'arxius notariais de Catalunya de la Fundació Noguera.

4.7 Col·laboracions

El director tècnic de l'arxiu ha participat en diferents congressos i jornades arxivístiques i, així mateix, ha impartit cursos sobre documentació notarial. Destaquem:

- La conferència *La documentació notarial i els arxius de protocols*, en l'Acte de donació de l'inventari de l'arxiu de protocols del districte notarial de Granollers (1903), organitzat per l'Arxiu Comarcal del Vallès Oriental i el Centre d'Estudis de Granollers (Granollers, setembre, 2006).
- Presentació i presidència de la *Tribuna d'experiències en el camp de la conservació i l'organització dels fons notariais*, en les Jornades sobre

Documentació notarial i arxius. Els fons notarials com a eina per a la recerca històrica, organitzades per l'Arxiu Històric de Girona (Girona, octubre, 2006).

Barcelona, maig de 2007